

Intervju med Freddy Fjellheim, ansvarlig redaktør i Forfatternes klimaaksjon

---

Menneske-natur-klima

Freddy Fjellheim, 2017, Siv Evenmo

Hva er Forfatternes klimaaksjon? Kan du fortelle litt om hvordan det startet og hva dere ønsker å oppnå?

Klimaaksjonen er først og fremst dikt, essays og skjønnlitterær prosa på flere språk om tidenes største samfunnsomveltning: overopphetingen av kloden. Vår kollektive tekstsamling er en del-og-fordel-aksjon for å opplyse og inspirere skrivende folk og lesere. Tilbakemeldinger gjennom flere år tyder på at særlig yngre forfattere her har blitt ansporet til å ta tak i klimaproblematikken. Vi aksjonerer i lesningens felt, kan man si, med forfattere som våger å bruke språk og fantasi på vitenskapelige og politisk fakta, uten å underlegge seg faktaspråkernes infomasjonsmengder. For også forfattere prøver å fatte at alt mennesker tidligere har trodd og forstått er i radikal endring NÅ. Dessuten aksjonerer vi sosialt, som under Månefestivalen i Fredrikstad denne sommeren, dokumentert i videoen på vår nettside.

Klimaaksjonens historie begynte med et initiativ jeg tok overfor noen kolleger i 2011–12. Vi gikk sammen om å overtale Forfatterforeningens årsmøte til klimapolitisk handling. Årsmøtet ga i 2013 støtet til en organisasjon av forfattere fra flere skribentorganisasjoner, det som senere ble til FKA. Styret la ned sitt arbeid i 2016, men nettsiden fortsetter på egen kjøll, med en stadig sterkere internasjonal orientering. Som ansvarlig redaktør har dette vært mitt mål hele veien, en in-

ternasjonal og flerspråklig skriftaksjon. Vi har en høykompetent redaksjon med dyktige redaktører fra Norge, Danmark, Sverige og USA.

Hvorfor egner litteraturen seg til å diskutere klimaspørsmål? Og hvordan kan litteraturen påvirke klimapolitikken og inspirere til forandring?

Jeg vet ikke om «diskutere» er det rette ordet her, for litteraturen oppstår på et dypere nivå, i det språklige arbeidet med å lytte fram fortellinger, menneskebilder og refleksjoner, gjennom erfaringene fra eget liv og fra fellesskapene vi tilhører. For å snu på et gammelt romersk ordtak, intet menneskelig er litteraturen fremmed. Derfor egner den seg! Klimakrisen handler først og sist om menneskets overlevelse som art, i et naturfellesskap med planter og dyr, jordsmonn og havdyp. Tro meg, når forfatterne oppdager naturomveltningenes menneskelige dimensjon vil skrivemåtene endre seg og naturforståelsen gjennomsyre vårt uttryksrepertoar. Naturforståelse betyr her kontekstforståelse. Derfor satser Klimaaksjonen høyt og lavt på et samforståelsens fellesskap mellom forfattere, forskere, journalister og kunstnere. Vi mener at mer mangfoldige skrivemåter kan hamle opp med en stadig mer kompleks virkelighet. Dette angår også hva som er sant. Sannhetskravet står sterkt i kunstartene, så her handler det om å kommunisere sant med hverandre og

leserne, ikke utskille klimaomveltningene som en isolert «sak» som bare angår vitenskap, politikk og sakprosa. På nettsiden er det da også poetene som er i føringa. Jeg har forsøkt å utvikle en nettsidepoetikk som overskrider det litt avlagte «økopoesi»-begrepet og understreker ved enhver tenkelig anledning at vi ønsker oss litteratur langs den tredimensjonale temaaksen menneske-natur-klima. Poesi om flyktninger og CO₂, klimakvoter og kjærlighet kan veves sammen til en ny litterær helhetsforståelse som parkerer tradisjonelle, dualistiske sjangekategorier. Det er dette jeg kaller «den nye poesien».

Hør, litteraturen påvirker først og fremst fantasi, hukommelse, språkevne og samtaler. Slik sett arbeider forfatterne pre-politisk og kan inspirere det i oss som sanser, forstår og har vilje til å handle. Et demokrati står sterkere med et opplyst sivilsamfunn. Forfattere og lesere opplyser hverandre gjensidig.

Har forfattere et ansvar for å ta tak i samfunnsspørsmål?

Ære være dere som stiller spørsmålet, et spørsmål forfattere møter i stadig flere land. For egen del fatter jeg ikke helt at det fortsatt må stilles. Det er en forfatters fordømte plikt å engasjere seg i omverdenens dramatiske hendelser, ved selv å definere hva som er «samfunnsmessig». Men det må handle om folk, som Kjartan Fløgstad sier i intervjuet vi hadde med ham, og jeg vil tilføye: om urett og undertrykkelse. Mitt budskap er vedvarende at klimakrisen er som skapt for forfatterne fordi den innebærer alle menneskelige og folkelige livsspørsmål, slik litteraturen historisk sett har gjort det. Jeg kan mistenke at motstanden mot Klimaaksjonen

fra de skjønnlitterære prosaforfatterne skyldes at mange av dem fortsatt skriver tradisjonell innholdslitteratur, mens for mer formbevisste forfattere – poetene er blant dem – åpner klodens febertilstand for en friere litterær konsepsjon.

Du jobber som litteraturkritiker. Hvordan anmelder man litteratur med eksplisitte politiske budskap? Må man vurdere de «politiske kriteriene», og går dette i så fall på bekostning av det estetiske?

«Eksplisitte politiske budskap» konnoterer hurtighet og tekstens overflate, slik jeg ser det. Jeg leser langsomt, dykker ned i alle tenkelige assosiasjoner og lar lesningen forme seg på egne premisser, ikke ulikt arbeidet med bøkene jeg forfatter. Deretter analyserer jeg teksten ved hjelp av pdf-er for å undersøke språklig og narrativ soliditet, uavhengig av «budskap». Som dere kanskje vet er jeg en talsmann for ujevnhetens estetikk og undersøker derfor også om de svakere partiene i bøkene er godt tenkt og integrert i tekstenes forløp. Dersom den estetiske kvaliteten er perfekt eller jevn kjeder jeg meg, om aldri så briljant formulert. God litteratur bærer preg av forfatterens sporadiske innbrudd i teksten, hennes bumerke, vannmerke eller endog merkenavn. Flyten må stanse opp og «holde pusten» for å bli god flyt og kunne «puste ut». Dette innbruddet eller nærværet i tekstene er grunnleggende sett også politisk, om vi tenker på begrepets greske opphav. Jeg mener at litteratur kan ha integritet, fordi gode forfattere alltid forsøker å skape helhet ved å forme bruddflater i helheten. Fiksjonsprosa som rendyrker handling og plot er underholdning. Bøker kan for meg ha så

eksplisitte budskap de bare vil, så lenge lesningen gir meg sjansen til emosjonelle og tankemessige utfordringer. Da er de nemlig skrevet for kritikk, og ikke bare for salg, beundring og akklamasjon. Men

jeg er motstander av merkelapplitteratur som «klimaromaner» og «økopoesi» fordi klima ikke handler om klima, men om mennesket, folk og naturfellesskap.